

Svar på frågelista angående Begravning
På 1880 talet fanns i Jula en gam-
mal man kallad "Lial" vilken
brukade gå omkring i bygden och
omtala då någon dött.

Bruket med flaggning på halo
Stång började ej förrän på 1930 talet
Tidigare fanns ej flaggstänger utom
på större gårdar, Prästgårdar ex.

Dödsannonser infördes i tidningar
först i början på 1700 talet. Detta
gälde då sk. herrskapsfolk. På 1930
talet började den lagsna allmogen
följa exemplet. Då orten fått egen
lidning blev det ett verkligt genom-
slag på området. Slutligen var
det endast det fattiga torparfolket
som varken hade råd till, eller

Luf.
70.

brydde sig om att på detta sätt
tillkännage att en anhörig gått bort.
Då människovärdet i regel beräk-
nades efter personens förmågenhet
och ställning i samhället så var
det egentligen ej många som prä-
gade efter, eller intresserade sig
för ~~en~~ om en torpare eller en "fattig-
stuhjon" "Trellade Orman". Då den
tiden kom att man började räkna
med de mindre bemedlade, samt
måste inse att även dessa gjorde
sin insatt i samhället, då skedde
en stor förändring som rubbade
gamla fördomar och översittelse.
Nu blev det ej endast den förmögne
jordägaren som ofta hjälpte ej med
sina händer frambringat så mycket.

8
Som kom att saknas och minnas
i bygden utan jämväl den som
arbetat och slitit hela sitt liv,
väl utan att ha förmått förvärva
vare sig jord eller pengar, men varit
trogen på sin plats. Rent om i bygg-
den ligga vackra hemman vars
ägare prisades för vad de ästad-
kommit. Man beundrade de kilo-
meterlånga stengårdesgårdarna samt
den vackra bördiga jord som en-
gång varit vildmark; man lov-
prisade företagaren som förvandlat
låga bumphmarker till släta odlingar.
Men ett glömdes man: Att de fattiga
torparna och dagsverksarna hade lagt
dessa stensmurar hade odlat det små
kultlandet efter det andra; hade

glämt alla dessa diken; Att de
gjort att äta för en liten penning
som g. räckt till för det egna lilla
hemmet. Att brödet ofta ville taga slut
för hustru och barn. Man hade glämt
dessa män som tröttnade efter ett
hårt arbete från tidig morgonstund
knappast orkade gå hem om kvällen.
Man hade glämt att det bästa linne-
tyget som fanns i storbondens förråd
här var tillverkat av det föraktade
torpar- och backstugafolket; att kvinnor-
na fingo arbeta långt upp på nätter-
na för frambringa att detta, ~~och för~~
Dessa byns undanstätta, de hade
anvisats en boplats ute i skogen;
där sov de en liten stund efter slutat
dagsverke, och där lag de tyget och

obemärkt. Den nya pensionslagen
har medfört förändrade villkor för
de såmst lottade, och några kronor
för en dödsannons har man nume-
ra råd till. I början på 1900 talet
infördes bruket med tryckta bjud-
ningskort. Även här gällde samma
förhållande beträffande förmågenhet
och samhällsställning som då dödsan-
serna kom i bruk. Då ekonomin
var god bjöds hela bylaget till
begravningen; dock endast de ruxna.
De riktigt fattiga had endast så
många som behöfdes för att tran-
sportera den döde till kyrkogården.
Då man efter ett dödsfall räknade
den dödes släktingar, tog man i
hand och sade "Ja ja beklaga soajän."

Den första åtgärd som vidtogs med den döde var att man lade igen hans ögon. Den person i huset som var äldst och mest van, utförde detta. Vidare virade man samman en duk till en kavel som lades under den dödes haka; detta för att munnen skulle förbli sluten. På ögonen lade man runda träskivor som tillskurits och benämndes "Träpänga". Man lade en duk eller servett över den dödes ansikte. Denna kallades "öjnacklud". Man rättade till den dödes ben. Man lade bibel och sax på den dödes kropp; Detta gjordes för att "den orde" g' skulle få makt med den avlidne kropp. Om dödsfallet ägde rum under natten flyttades

ej den döde från dödläget förrän
på morgonen. Ägde dödsfallet rum
om dagen flyttades den döde från
sin bädd till ett sopplock som
placerades på ett par stolar.
Den döde skulle tvättas och göras
iordning innan man ringde för
honorn. Den person som rakade
den döde skulle som ersättning
behålla den kniv som använts
vid rakningen. Hals och sängklä-
der som den döde haft i sin
bädd, utbars på logen eller an-
nan lämplig plats. För att bort-
taga liklukten bestänkte man
golvet med lysol.
Svepsningen började så fort den
döde tvättats. Det var i regel gamla

gummor som "klädde liken".
Mannen ikläddes kalsonger och skjör-
ta sk. "döasjöata". Dessa plagg var
av bomullstyg. Kvinnan påtog "dö-
säck". Det var ganska vanligt att
kvinorna på gamla dagar tillverkade
likklädsel till sig och sina män.
Oven strumporna, de sk. "döahosånå"
tillverkades för att ligga färdiga då
döden kom. Över den döda kvin-
nans huvud togs en vit klut,
kallad "döaklut" som knöts under
hakan. Den döde lades i kistan på
ett lager av hyvelspån vilket över-
täckts med ett gammalt lakan.
Man brukade pryda med kvistar
av myrten som lades runt den
dödes huvud. Vidare brukade man

ofta sätta en blomma i den dödes
högra hand. Min hustru berättar
att hennes mor omtalade att man
sädde linfrö runt kistan då den
utbarits. Fröna skulle förhindra ev.
spökerier. Hönsern brukade sedan
placka upp linfröna.

Min far berättar att man förfar
på detta sätt då en viss person
avlidit och troddes gå igen. Detta
hjälpste ej denna gång, utan spökan
fortsatte. Alltså torde denna metod
med frösåning bara använts ej
bara såsom förebyggande åtgärd,
utan även såsom medel mot redan
inträffat spökeri.

Då barn fått engelska sjukan, den
sk: "sjervan" tog man av locket

från en kista vari en död var
lagd samt förde barnet runt
kistan 3 gånger. Man trodde att
sjukdom kunde botas genom att
taga härl från den döde och lägga
detta under huvudkudden då man
lade sig. Detta användes med för-
del även då en anhörig blev ned-
bruten och till ex. tyckte sig se
den döde då han slöt ögonen för
att sova. Vid lyte, sjukdom eller
oroande moment som troddes
hava framkommit genom någon
avliden person kunde bot er-
hållas även om den döde var
begravd. Man hämtade i så fall
jord från gravkullen och lade un-
der huvudkudden. Genom att sova

kärpa skulle svärigheten avlägsnas.
Då man hämtade jord på en grav-
kulle fick man dock först bedja
den döde om lov. Jag minnes att
denna metod använts för endast
ca: 10 år sedan.

Ringar och smycken fick oftast
den döde behålla. Det förekom dock
att gamla personer avtog dyl. som
sedan kom att förvaras såsom
minnessak. På gårdar med rym-
liga bostadshus användes den
sk: "fasstekammaren" (försättegakamma-
re; rum beläget intill försätugan)
såsom likkammare. Man hängde
lakan för fönstren. Då utrymmet
var trångt förvarade kistan med
den döde på lagan. Kistan plac-

rades på träbockar eller stolar.
Något minne om att ljus tändes
vid kistan finnes ej. Däremot
berättas för att hans mor onskade
att om en människa hade svårt
för att "njälas" (d.v.s. dö) så kunde
detta åstadkommas genom att ett
brännande ljus placerades under
den döendes säng. Farmor såg ett
sådant fall då den döende strax
avled så snart ljuset kom på
sin plats.

Det var en allmän sed att man
skulle se liket. Oftast skedde detta
på begravningsdagen. På morgonen
tog man då bort kistlocket så
att vem som ville fick gå fram och
se den döde.

Lipkistan var lågare före samt
ej så bred. Bräderna voro mera
krökta så mitten blev bred i
förhållande till ändarna. Kistorna
målades svarta utom i det för-
hållandet att kistan skulle vara
för barn, den målades då vit.
Detta senare gälde för barn upp
till ca: 7 år. Den svarta kistan
besträddes med ett slags färgstoff
som åstadkom glänsande partier.
Kistorna tillverkades av bygdens
snickare. De första fabriksgjorda
kistorna kom för ca: 35 år sedan.
Tårnbeslag i form av stora grova
ringar fanns på de ~~gamla~~ hem-
gjorda kistorna. Men farfar kitta-
de en flaska med brännvin då

han grävde en grav på S. Ljunga kyrkogård. Hyvelspan lades i kistan särskilt på den plats där huvudet skulle vila. I kista och lock hade snickaren borrarat hål samt tillverkat tränaglar som islogs för att tillsluta kistan. Detta utfördes oftast av snickaren som i regel var hyden till begravningen. Järnspik användes ej.

Likhär användes i bygden. Bären bestod av två trästänger med underrede. Den var försedd med 4 ben. Man bar bären på så sätt att stängerna placerades på axlarna. Viktor Svensson berättar att han för 25 år sedan var med om en liktåg med bärbärning den ca: 8 km.

länga vägen till kyrkan. En flicka
hade dött, och då likproceditionen var
ca: $\frac{1}{2}$ km. från kyrkan fick Viktor jämte
3 andra gossar, som voro jämnåriga
med flickan övertaga bärningen.

Några särskilda bärslag fanns ej, utan
man valde ut de som var av
ungefär samma längd. Var det en
tung person som dött så var
bärningen ett svårt arbete, och man
fick skifta, då ett lag ej gärna kun-
de bära den långa vägen. Likbärar-
na ägdes av socknen. Samma bär
användes för rik och fattig. Någon
betalning för användandet av likbär
förekom ej.

På 1880 talet började man bära
liken med vagn till kyrkogården.

De vagnar som väl först kom i bruk för detta ändamål var en slags enkel äkrvagn med järnbeslagna hjul samt försedd med en trähäck med fjäder av trä. Dessa kallades "språtehäck". De första vagnar av denna typ rosa på hjulen beslagna med "stompspjene". D. v. s. endast korta järnskenor som fastgjordes vid hjulet. Efter dessa enkla vagnar kom så fjädevagnen som användes än dock g. ofta som likvagn.

Man satte granbushar i hörnena på vagnshäcken då den skulle användas som likvagn. Den första likvagnen kom i bruk för 60. 35 år sedan.

Den inköptes av kommunen för medel som minstone delvis insamlats av

bockenborna. Mendatorn av prästho-
stället höll hästar till likvagnen.

Samma förhållande förtätlar.

Utfärdotal hålles förtärande i bygden.

Detta tal betecknades med "läsa au
gaoån" (d. v. s. läsa den döde från gården)

Den person som i gamla tider brukade
göra dessa tal kallades "nekastapräst"
(Platsen utanför vedboden kallades "nekast")

Den person som höll tal borde ju kun-
na läsa samt helst vara något talför.
Han borde hava värbegärning. Hans
yrke hade ingen betydelse. Om han
var judpraktig eller ej, förtä man ofört
ej något anseende vid. Utfärdotalen
hölls ute i den gratta av enbuskar
som gjort i ordning, och där kistan
placerats innan anfärden till kyrkan.

Talet höls före lockets påspikning.
Det började förekomma för 00:30 är
sedan att prästen höll utfärdstal.
Numera hålles utfärdstal antingen av
prästen, predikanten i någon frikyrka-
församling, eller annan lämplig person.
Man gjöng oftast ps. "Jag går mot döden
vart jag går".
Kistan utbärs genom huvudingången.
Den ända av kistan där fötterna vi-
lade bärs främst.
Då man färdades till kyrkan gick
man 2 st. i varje led med de
närmaste först, sedan följde de när-
maste grannarna. Samma förhållan-
de gälde då man åkte till kyrkan.
De närmast sörjande åkte närmast
kistan, sedan följde övriga allt i föl-

Hållande till släkt och grannskap.

Breket med prestaver kom för 30-45
år sedan. I början var det endast
då någon förmånlig person begravdes
som prestavering förekom. Stängerna
äro rundvarrade samt hava svart färg.
De äges av kyrkan. Numera förekom-
mer prestavering vid alla begravningar,
bortsett från de fall då den döde un-
der livstiden uttalat önskan om att
prestavering ej får förekomma.

Till prestaverande utses förmåga per-
soner eller dem man vill hedra.

Kvinnor deltog i begravningsprocessi-
onen. Barn deltog mera sällan. I så-
fall barn till nära anförvanter.

Då likfärden var ett par hundra meter
från kyrkan började man ringa

Kristen nedvatten på träbockar utan-
för kyrkogården. Hit gick prästen
och klockaren och mätte samt gick
sedan framför liktöget under det de
sjöng en psalm. Detta bruk upphörde
då jordfästningen ägde rum inne
i kyrkan, vilket kom till stånd för
ca: 30 år sedan.

Själspillingars lik tagt äro stenmu-
ren samt för längre tid sedan ej förrän
efter salnedgången

Jordfästningen ägde rum antingen om
söndagen eller fredagen. Fattiga begravas
oftast på fredagen. Skedde jordfästningen
om fredagen var det kl: 2. Om söndagen
skedde jordfästningen före högmässan.
Jordfästning inne i kyrkan började
för ca: 25 år sedan. Prydning av kyrkan

skedde endast då någon mera bemärkt person skulle jordfästas. För ca: 50 år sedan slutade prästerna med att hålla likpredikan. Denna predikan hölls från predikstolen. Den hölls efter musspåkastningen.

Prästerna håller alltid griftstal. Anhöriga och vänner håller ej tal inne i kyrkan men däremot ute vid graven. Det förekommer, särskilt om vintern att kistan står kvar inne i kyrkan under högmässan.

De sjöjande sutta främst under Gudstjänsten. De sitta även då övriga besökare reste sig. Denna skilnad iaktages fortfarande.....

Själseringning skedde på förmiddagen efter dödsfallet. För unga personer

ringdes kl: 10, för gamla kl: 11 fm.
Ringningen utfördes av de anhöriga.
Kunde dessa ej utföra ringningen så
fick de leja kunnigt folk.
Begravningsringning sk: "Tästmåntoring-
ning" förekom dock ej alltid. Man fick
betala för denna ringning.
Någon bestämd ordning på processio-
nen vid återfärden förekom ej.
Begravningskalar förekom i de flesta
fall. Trälatet kallades "begravning"
Äkuru denna beteckning äro märklig
så lär den ha tillämpats. Ex. på uttryck
"Han gjorde ingen begravning ätte ring
kyrning". D. v. s. han gjorde inget begra-
vningskalar efter sin hustru. Ex. på
ett annat uttryck "Han gjorde ingen
begravning, na di följt na te João

je kvar i en te sät." d. v. s. man gjorde
intet begravningskalas, utan då de följt
den döda till jorden så gick var och en
hem till sitt. På morgonen fick gäster-
na kaffe, kakor, smörgår samt något
pålägg. Efter begravningen samlades
gästerna i sorgehuset varvid det
egentliga kalaset började.

Till värd och värdinna bades goda
vänner som man hedrade med
detta uppdrag. Då någon av bond-
gårdarnas folk dött bjöd man oftast
hela bylaget. Iola by var mycket
stor, och här brukade man ifråga
om begravningskalas dela byn så
att endast ena hälften bjöds.

De fattiga bjöd ej så många.
Prästen bjöds endast om det var sk.

Bättre folk som gjorde kalaset. De underlydande till en gård gjöds.
I vanliga fall fick man litet kaffe vid fattigbegravning. Far berättar att han som ung var med på en fattigbegravning där ingen traktering förekom. På begravningskalas fick man vanlig mat såsom ärtsoppa (attavälling) potatis som kallades "pärä" samt sovul (saul). Gästerna hade förmåga med sig såsom risgrynigröt kallad "huilä gröt", sötost, en mycket uppskattad förmåga, var till åtgick en myckenhet mjölk. Det var ett lidöadande och tröttsamt arbete att tillaga dessa förmågor. Oatman som skulle bli sötost borde koka 10 a 13 timmar. Risgrynigröten borde koka

8 Timmar. Såsom förning hade man vidare pannkaka samt karamellpot, ett slags papperokarameller med svart papper försedda med vers. Seden med dessa karameller upphörde för 35 år sedan. Sötort och grät användes nu mera sällan. Dessa präktiga maträtter har ersatts med bakelser och tårter. Vin användes vare sig för eller nu, men däremot brännvin. Detta var dock i äldre tid. Numera har spriten så gått som helt försvunnit från begravningskalasen. Bortsett från Tröende hem där ju sprit och dyt ej förekommer, är begravningskalasen de enda anständiga kalas som hållas i bygden. Övriga kalas firas i hedendomens tecken med sprit och

Kortlekar. Svordomar och dumma knäck-
heter bli en följd härav, och gör att
stämningen blir outhärdlig.

Vid begravningsskalan läste man till
maten samt sjöng en psalm.

Den person som läst den döde av
gården, läste även till maten samt
tog upp psalmen. Kalasen varade
till kl. 11 a 12 på natten. Begravnings-
kalasen fortsätter fortfarande som nu. De
hållas oftast i hemmet, men det
förekommer även att matserveringar
o kafeer anlitas.

Eftergille (åttejille) gjordes, och görs
fortfarande. Till dessa bjöds de när-
maste släktingarna och de närmaste
grannarna. Att kortspel och dans fö-
rekommitt vid begravning känner man g. till

I fråga om förändringar från gammal
tid till nutid i fråga om dödsfall kan
ett par ex. anföras. I den ort där jag bor
inträffade för 2 år sedan 2 dödsfall med
endaat en dags mellanrum. Det var far
och son som fick följas åt. Dödsfallen
kom plötsligt. Sonen dog efter endast få
dagers sjukdom. Fadern var gammal och
sorgen bröt hans sista krafter. Jag var
på denna gård och vakade över de sjuka.
Då vi lagt sonen i kista och burit in
hans far som placerats på en sofflock
och nu vilade bredvid sin son, stodo
flera grannar i dörtröppningar och sågo
bestörta och kännna på medan jag rakade
den gamle fadern och gjorde iordning hans
kropp. Dödens allvar brade gripit oss
alla. 14 dagar efter begravningen fylldes

en av dessa grannar 40 år och anord-
nade i samband härmed ett stort
suppkalas, varvid särskilt anmodad
spelman roade gästerna. Dans förkom
även. En ung kvinna som syntes
särskilt gripen vid den förut omtalade
händelsen, och som då sjungit andli-
ga sånger, sjöng nu visor och dansade.
För min egen del hade jag genom er-
hållen uppgift om kalaset planering
med sprit och dansmusik meddelat
genom brev till jubilarer att jag ej
ville fördröja årets första dag (kalaset
hålls på nyårsdagen) genom sammara
med mer eller mindre berusade per-
soner. Mannen blev arg och lade mitt
brev bland de lyckönskningar som
inkommo, för att alla skulle få se

vad jag tänkte om tillställningen.
Ännu mer förargad blev mannen ifråga,
då de flesta, trots sin egen hållning och
medverkan, likväl erkände att jag hade rätt.
För en kort tid sedan dog en gammal
gumma och begravning anordnades.
Det ville sig dock ej bättre än att en
av grannarna fyllde 50 år samma
dag som begravningen skulle äga rum.
Mannen ifråga ville ej ändra tid för
helaset och en pikår situation upp-
stod. Skulle man bevisa den gamla
byborns begravning eller gå till 50 års-
ens gille. Man löste problemet ganske
enkelt. Flestalet av byborna infann
sig i sorgehuset på morgonen, åkörde
utfärdstalet hjälpte väl till med
sången, drack kaffe samt följde den

döda till kyrkgården, samt begav sig
efter Måsmässans slut till 50 åring-
ens suppgille för att få mig en glad
kväll.

En gammal bybo hade dött. För-
stren voro fördragna. Under de senaste
åren hade de båda gamla bott
på andra våningen i ett stort hus
framme i fjälva storbyn. Nu är den
gamla ensam. Minnena dränga mig
på henne, hon behåller lugn och ro.
I våningen undan sitter ett flertal
ungdomar runt ett stort bord. Spel-
korterna slå i bordet med korta mellan-
rum. Ett dödsfall får ej förstöra en glad
kväll som planerats. Några dagar senare
färdas jag genom byn. Ungdomen står i
klungor på begravan. Håga skrän, skrätt

och visslingar höres. Endast några
meter från bygatan ligger huset med
de fördragna fönstren. Den döde har ej
blivit jordad än. Man talar ofta stö-
ra ord om de kulturella framsteg som
gjorts. Man har byggt bygdegårdar för
ideell verksamhet och skapat mass-
vis av organisationer som skulle
föra ungdomen framåt, men resul-
tatet är skrämmande. Bygdegårdarna
användes som danslokaler där bygg-
dens ungdom hoppar omkring till
sammans med gamla gubbar och
gummor för att befrämja den kut-
turella utvecklingen, medan barnen
står i en klunga och vänta på att
de äldre skall ta en paus i dan-
sen, så att de får upp och snänga

ACC. N:R M. 11545:32.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

sig i den dammfyllda lokalen. I bak-
grunden skimtar en och annan av
bolagsherrarna i denna snygga kon-
ferens. Deras ansikten skina av be-
lätenhet då de se hur rituer och
sedlar samlas i de olika uppsluk-
ningsapparaterna.

Likpredikan hölls från predikstolen.
Troligen fick de anhöriga erlägga någon
avgift för denna predikan.
Kyrkoherden minns att för 30 år
sedan jordfästning förekom i kyrkan.

Alla som hade risat fick mat dag
efter begravningen eller nästföljande
dag. Vid förnärmare begravningar fick
ej dessa enkla människor komma
fram till gården, men man körde ut
med en vagn lastad med mat och
sedan fick man möta upp vid de
olika vägskälen för att få traktering.
De som ringde testamenteringning
hade matkorg med 1 kvarter bränn-
vin som de förlörde i kyrktornet.
Kyrkogårdsmuren var av sten.
Det fanns en fattiglinje öster om
kyrkogården, bakom kyrkan. Denna
linje sträckte sig tvärs över hela
kyrkogården. Här begravs fattighjon
och övriga fattiga. Här grävde man
i varv. Kyrkvaktmästare Thage Bydberg

berättar att omgrävning av grav ej
fick äga rum förrän 65 år gått.
Opullgängna poster sattes ned vid
sidan om någon grav. Frampartiet
särskilt mot söder ansågs som
det förmånsta området på kyrko-
gården. Viktor Svensson i Ljunga be-
rättar att opullgängna poster infördes
under kyrkan genom öppningar som
funnos där. Han berättar vidare att
dödfödda barn begravdes i små gra-
var ca: 1 meter djupa. De begravdes
då man ringde andre.

Graven grävdes då man hade tillfälle.
Då det var tjäle eldade man med
halm eller ris. Graven grävdes av an-
höriga; kunde man ej själva utföra
arbetet så lejde man ett par "kötta"

Klädning av graven med gränar före
kom så långt man kan minnas samt
enligt försägnen även tidigare, minstone
då det gällde gamla personer. Då gräv-
ningsarbetet för på kyrkvaktmästarens
bott så fick man betala extra avgift
för att på graven klädd. Graven igen-
skyllades omedelbart efter nedläggandet.
Det fanns uträdda ett flertal spadar
och de anhöriga ^{eller ofta andra gäster} utförde arbetet.
Men farfar ^{har} berättat att det förekom
att grav grävts så liten att man
knappast fick ned kistan.
Karl Johansson Tula berättar att
grav grävts så liten att man fick
taga ena änden före då man släppte
ned densamma. Man har alltid
grävt gränarna i riktning öster-väster.

Da graven igenkattats formade
man kullen till rätta samt lade
kransarna på. Graven grävdes 3 al-
ner djup. I gravöppning funna ben
överhålls med jord samt lades sedan
djupt ned i graven.

På Södra Ljunga kyrkogård finnas
flera gravvårdar av gjutet järn. En
familj Hedenstjärna har en familjegrav
med 8 st gravvårdar av gjutet järn,
därav 4 större och 3 mindre. De hava alla
form av ett kors. De större är ca: 125 cm
høga, de mindre ca: 70 cm. De större kors
äro säkerligen för äldre och de små för
yngre personer. De äro försedda med
bokstäver. Minstom ett träkors finnes
Korset är av furuträ. En gammal
sten är utsirad mycket vackert

med blad; även sockeln har samma
utformning. På stenen finnes en liten
marmorskåpa med text. Dödsfallen
angives med årtalen 1831 samt 1840.

På stens topp har troligen funnits
ett litet kors av marmor, vilket lås
hans gätt sönder och ersattes med ett
kors av trä.

Vidare finnes en gammal sten, ej upp-
rättstående, utan liggande, med text i
så gott som hela ytan. Texten är
svår att läsa men den börjar med
följande ord "~~Här ligger~~ Under denna
sten förvaras den förgängliga delen
av förre riksdagsmannen Jon Nilsson.
Årtalen är 1700-talen. Hittills har

8 Tydligt i socknen ej vidtagits några
åtgärder med gravar försedda med gravmärk

där omvårdnad av graven saknas.
Gravarna pryddes i äldre tid med
syrenda, rönen o.s.v. Konstgjorda blom-
mor fanns. Det förekom att man tog
hem sådana som minne. De första
kransar man pryddi ~~de~~ gravar med
var hemgjorda. De tillverkades av
lingonris, mossor o.s.v. Sedan började
man med pärlkransarna. Det före-
kom att man tog hem kransarna
och förvarade dem minstone vintertid.
Karl Johansson berättar att vid
Möckelströms gård fanns flera gravar
av forna ägar och stormän.
När en plats i Bjätteryd kallad
Hälsingdal fanns en bra kallad
"Sösta's bra" (systens bra) där lär
ett sykonmord ha ägt rum, och man

Var ha offrat här. Johanneessen
berättar att skolbarnen brukat slänga
en liten sten då de gick förbi denna
campmark.

I Sörgekuset överströdde golvet med
finhackat ris. Speglar och tavlor
överhängdes med vita dukar eller annat
vitt linne. Mitt för gårdarna i kyrk-
vägen strödde man grans. Hjälp
är att man uppsatte enar. Vid Sörge-
huset uppsattes enar. Då man i
senare tid ofta använder granbustkar
i stället för enar så förför man
så att de släktlingar som pryda bry-
ter toppen på de uppsatta granarna.
Sorgdråkten var svart för såväl
män som kvinnor. Kvinnorna hade
svarta silkekläder på huvudet

Man hade sorgnåsdukar med svarta
kanter. Sorgband på ärmen i äldre
tid. Även sorgband på hatten förekom.
Bännen fick ofta ha vanliga kläder.
Sorgtiden räknades ett år för make, för-
äldrar och barn.

Frikyrklig begravning förekom någon
gång. Johanneßen berättar om en medlem
i präbaltintförsamling, där vid begravning
någon klockringning ej förekom, ej heller
mullkastning.

En annan frikyrklig begravning förekom
mullkastning.

Ölde Johanneßen berättar att om nå-
gon vid avfärd från sjukhuset till
kyrkan rådde glömma något och fick
gå tillbaka. Så bodade detta dödsfall.